

SON LLUC I ES CAMP JEU (LLORITO). NOTES D'HISTÒRIA I MICROTAPONÍMIA

Pau Bibiloni Jaume, Antoni Ginard Bujosa i Andreu Ramis Puig-gròs

XX Jornada d'Antroponímia i Toponímia. La Real

INTRODUCCIÓ

En altres ocasions s'havia seguit un esquema que, a partir de l'anàlisi prèvia de la toponímia històrica, donava compte de la microtoponímia de la zona estudiada. En aquest cas, atesa l'amplitud de documentació, s'ha decidit dividir el treball en dues parts. En un primer lliurament, aportam una visió evolutiva de la toponímia al llarg dels segles XVI a XIX, deixant per a una segona part l'estudi de la microtoponímia actual.

DESCRIPCIÓ GEOGRÀFICA

El topònims Son Lluç i es camp Jeu designen conjuntament una àrea de 38,11 Ha (17,78 Ha Son Lluç i 20,33 Ha es camp Jeu), situada a la part central del terme municipal de Llorito, a l'oest del casc urbà. Els límits són el nucli urbà, la carretera de Llorito a Pina (Ma-3130), el camí del Cementeri, el camí de Ruberts, la possessió Son Gelabert de Baix i el camí d'Inca o de Son Gelabert.

El conjunt de les terres anomenades Son Lluç, que conformen una peça quasi rectangular, se situen a la meitat Nord, delimitades pel camí de Ruberts, la possessió de Son Gelabert, el camí d'Inca, el casc urbà i el carrer Major amb el conjunt de cases dels Molins. La part del Sud, de forma quasi triangular, es denomina es camp Jeu [camp Jueu], delimitat pel carrer Major i els Molins, el casc urbà, la carretera de Llorito a Pina i el camí del Cementeri.

A la part central, enmig de Son Lluç i es camp Jeu, s'hi troba el grup de cases anomenat *es Molins*, a banda i banda de la perllongació del carrer Major, cap a ponent, en direcció a la Comuna. El petit nucli dels Molins s'ha anat consolidant al llarg del carrer Major (antic carrer d'Enmig o carrer Nou i antic camí de Palma). Pren el nom de tres torres de molí de vent fariner de les quals actualment se'n conserven dues. El camí del Cementeri i el camí de Ruberts separen Son Lluç i es camp Jeu de les terres de sa Comuna. A l'extrem sud-oest del camp Jeu hi ha una sèrie de cases alineades ran del camí del Cementeri i conegudes també com es camp Jeu.

El relleu és essencialment pla, amb alguns indrets prominents com el del cementeri i el cantó de Ca na Frare. De manera immediata al casc urbà, a tocar amb s'Arraval i s'Escaleta, hi ha una lleugera depressió (de nord a sud), coneguda com es comellar d'en Moreu, que separa el turó del nucli del poble de la lleugera inclinació del Collet i dels Molins definida per la corba de nivell dels 165 m.

És una zona àrida, amb episodis esporàdics d'escorrentia superficial al comellar d'en Moreu, que drena les aigües de Son Gelabert i de Son Lluc. L'aigua del subsòl permet l'existència de diversos pous de greixina; també hi ha alguns aljubs que recullen l'aigua d'escorrentia superficial. S'han fet diferents perforacions per extreure aigua del freàtic, com els pous de Can Ruberto, Cas Traquet, Can Beato, Can Rigo, etc.

És una àrea especialment humanitzada que ha estat objecte d'una intensa parcel·lació per la seva proximitat al poble i que té una estructura de petita propietat. Són terrenys de conreu, amb terres grasses al comellar d'en Moreu, terres de call vermell i testerot a la zona del camp Jeu i els Molins i zones de terra prima a la punta de sa Comuna i de Son Gelabert.

ASPECTES HISTÒRICS

Entre les diverses fonts documentals s'ha fet ús dels estims, cadastres i amillaraments del lloc de Llorito conservats a l'Arxiu Municipal de Sineu (AMS) i, de manera particular, s'han consultat diversos capbreus i altra documentació custodiada a l'Arxiu del Regne de Mallorca (ARM) i a la Biblioteca Balear de la Real (BB).

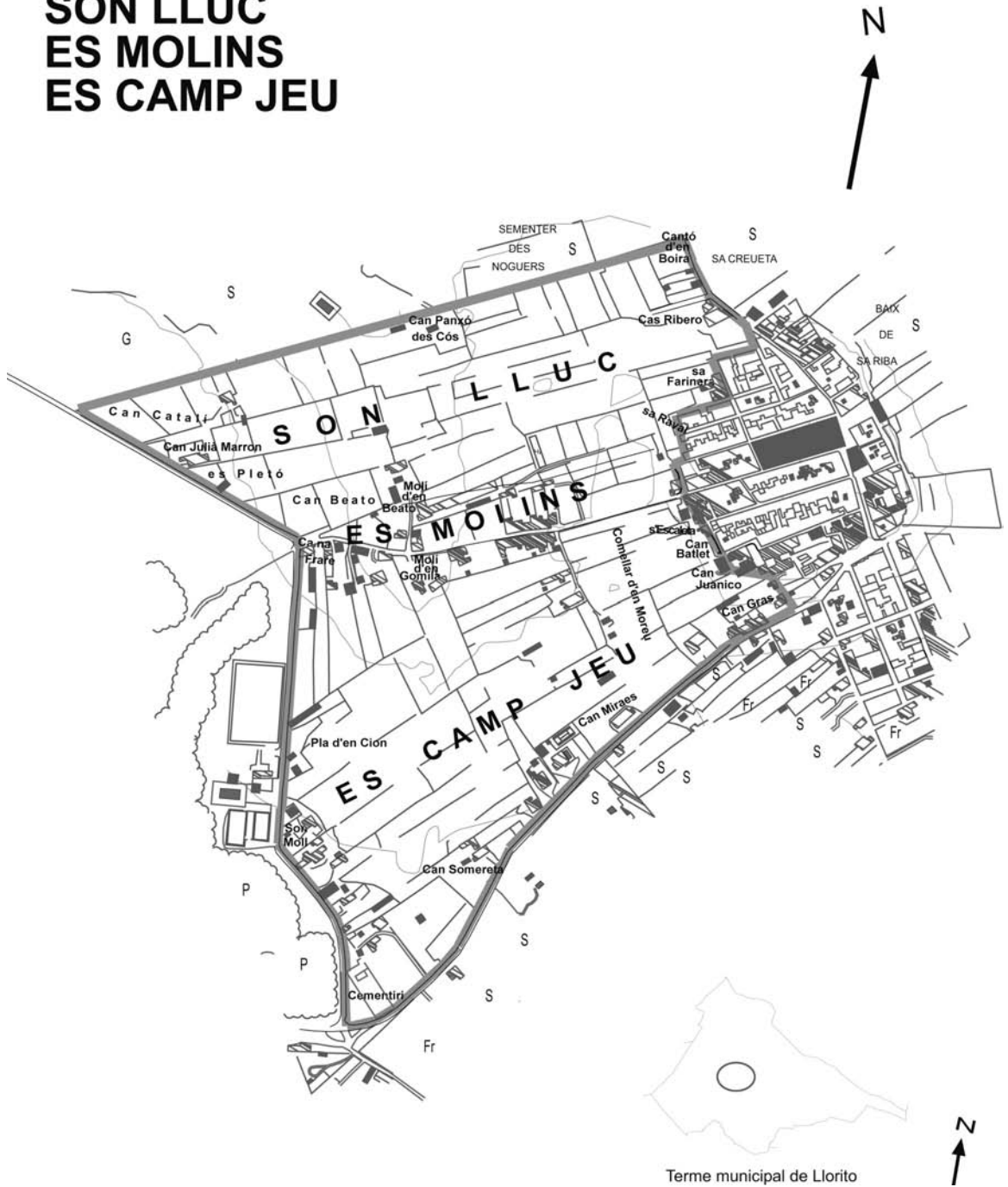
Son Lluc

Indiscutiblement les terres de Son Lluc estan històricament vinculades al llinatge local dels Gelabert [Gilebert, Gilabert] i al malnom *Lluc*. Un Lluc Gelabert hauria originat el topònim *Son Lluc*. El llinatge Gelabert es relaciona igualment amb les propietats de Llorac, Paixari, Son Gelabert i el Pou. De la família Gilabert, Ramon Rosselló Vaquer (2002) ha aportat un bon nombre de referències sobre aquesta nissaga a partir del segle XV.

Dia 3 de novembre de 1408, Pere Gilabert havia exposat que Pere de Quatre-anys li havia venut totes les possessions que tenia a Manresa amb l'empriu de tenir bestiar a la Comuna (ROSSELLÓ VAQUER, 2002: 38). El 3 de maig de 1427, Pere Savall venia a Bernat Gilabert una alqueria amb una era i un pou, situada en el terme de Manresa, alou de Gregori Negre, ciutadà, al preu de 315 lliures. Confrontava amb els honors de l'alqueria de Ruberts i les garrigues comunes (ARM not. Joan Real R-282 f. 74). Per la situació, sospitam que podria incloure les terres de Son Lluc.

En relació a la procedència de *Lluc* com a malnom, dia 7 de desembre de 1478, els jurats del Regne elegiren administradors de la Gabella de la sal alguns prohoms de la part forana, entre els quals Lluc Gelabert de Sineu (ARM EU 16 f. 46v); el 4 de juny de 1479, un

SON LLUC ES MOLINS ES CAMP JEU

escrit del governador citava els batles a sa presència per jurar uns capítols: «*Fonch presentada e lesta la dita letre anen Luch Jalabert, bal-le de Sineu, a VIII de Juny anno predicto*» (ARM EU 16 f. 100).

El 2 de setembre de 1511, els germans Lluç, Miquel i Gabriel Gelabert llogaven durant cinc anys a Lluç Gelabert, fill d'Antoni, que habitava a Gotners,¹ tota la possessió anomenada Manresa, confrontant amb la possessió d'Antoni Gelabert, la de Joan Arnau i les Comunes per un lloguer anual de 16 lliures (ROSSELLÓ VAQUER, 2002: 46). Dia 18 de gener de 1522, es documenten les possessions de Pere Gelabert i de Jordà Rubert (ROSSELLÓ VAQUER, 2002: 48), que podrien coincidir amb les que amb el temps serien Son Gelabert i Ruberts.

Al llibre de determinacions de la universitat de Sineu de 1565 (AMS 1/26), hi consten tres propietats relacionades amb el malnom *Lluç*: *Antoni Gilabert luch*, que posseïa, entre d'altres béns, vint quarterades de terra i un quartó de vinya (f. 64); *le heretat den Luch*, amb dues quarterades de terra i un altre quartó de vinya (f. 66) i, finalment, *Michel Gilabert luch*, amb una sort i vinya a Manresa més quaranta-vuit quarterades de terra (f. 66v-67). Les mateixes tres propietats es mantenen en el registre de 1566: *Antoni Gilabert luch*, *le heretat den Luch* i *Antoni Gelebert luch* com a propietari de quaranta-vuit quarterades de conradís (AMS 2/1 Taxacions 1566-1584, f. 36v, 38 i 40).

Dia 3 de març de 1569, l'inventari de béns de Lluç Gelabert de Manresa, incloïa unes cases a Manresa, confrontant amb les cases de Lluç Gelabert, cairó de Joan Gelabert, i la sort dels germans Sebastià i Antoni Jordà (ROSSELLÓ VAQUER, 2002: 57). Les cases estaven situades a un indret proper al convent i l'església.²

Entre els diversos Gelabert i Lluç documentats, el 1578, *Lluç Gelabert maior, fill de Antoni*, posseïa unes cases i corral valorades en 110 lliures; 6 quarterades de terra, valorades en 480 lliures; 3 quarterades a la part de Sineu, valorades en 300 lliures i un poc més d'un quartó de vinya, valorat en 25 lliures (AMS Estims 1578, f. 116 i 116v); Rafel Gelabert de Manresa posseïa un rafal de vint quarterades (f. 113); Joan Gelabert de Manresa, 30 quarterades (f. 114); Joan Gelabert *Jan*, 4 quarterades de terra i mig quartó de vinya (f. 115); Gabriel Gelabert, fill d'Antoni, una quarterada de terra (f. 115v); Lluç Gelabert, fill de Lluç, 3 quartons de terra i mig quartó de vinya (f. 115v i 116); Lluç Gelabert *maior*, fill d'Antoni, sis quarterades de terra a Manresa, altres tres quarterades, *en dit lloch a la part de Sineu*, més un quartó de vinya (f. 116 i 116v); Antoni Gelabert *toiet*, un quartó de vinya i terra (f. 117v) i Miquel Gelabert *de Son Gacies*, tres quarterades de terra i vinya (f. 118v).

Segons Gaspar Munar (1975: 83), Son Lluç era una de les primeres possessions que s'establia, probablement a finals del segle XVI. L'11 de febrer de 1594, el convent de Llorito adquiria dos trasts i mitja quarterada de terra procedents de l'heretat de Lluç Gelabert. Joan Ferrer, fill de Salvador i d'Antonina Gelabert i Ferrer, filla de Lluç Gelabert, venien, per un preu de 110 lliures, mitja quarterada de terra i un trast de tres destres d'ample i quatre de llarg, *des de lo camí de Inche fins passades les heres y les parets franches de pertinencies de la seva possessió*. Les confrontes eren el camí d'Inca, la sort de terra de *Catherina*

1 L'antiga cavalleria de Gotners gravava tot un conjunt de terres situades entre Sineu i Llorito.

2 Veure GINARD BUJOSA, Antoni; RAMIS PUIG-GROS, Andreu (2007) «El patrimoni immoble del convent de Llorito» a *De la terra al cel. Patrimoni eclesiàstic a Llorito*. Pàg. 25-27.

uxoris Antonii Verger quondam i la sort de terra de Joan Vanrell (BB. Capbreu de 1639, f. 44r i ARM ECR 97, f. 140v i 141r). El mateix dia 11 de febrer de 1594, *Catherina Varger*, viuda d'Antoni Verger, venia per un preu de 25 lliures un trast de tres destres d'ample per quatre de llarg i *les parets franches de pertinencies de la seua pessa de terra*, procedent de l'heretat de Lluç Gelabert. El trast confrontava amb el camí reial d'Inca, amb terres de la seva propietat, amb Joan Ferrer, germà seu, i amb terres de Joan Gelabert (BB. Capbreu de 1639, f. 66r i ARM ECR 97, f. 142v i 143v). Aquestes dues propietats molt probablement coincideixen amb els primers trasts establits pel convent al camí d'Inca a partir del 24 de gener de 1595.³

S'han documentat terres procedents de l'heretat de Lluç Gelabert situades a Baix de sa Riba, encara que tot indica que el bessó de les propietats dels Gelabert *Lluç* estava entre el camí d'Inca (actual camí de Son Gelabert) i les Comunes, que són els punts de referència per ubicar les terres de Son Lluç.

El 1601 (AMS Cadastre 2/4), entre les diverses propietats vinculades als Gelabert que podrien situar-se a l'àrea de Son Lluç, s'ha de fer esment sobretot a les 10 quarterades de terra de Lluç Gelabert d'Antoni.

1601 (AMS Cadastre 2/4)

Foli	Propietari	Extensió Q-q-d	Valoració L-s-d	Observacions
59v	Hereus de Joan Gilabert	4-2-0	240-0-0	4 quarterades terra i 2 quartons de vinya
60	Lluç Gilabert de Joan ara Joan	1-0-0	50-0-0	terra (sense localitzar)
60	Gabriel Gilabert de Lluç	2-2-0	100-0-0	terra (sense localitzar)
60v	Lluç Gelabert <i>de Antoni</i>	15-0-0	1.100-0-0	10 quarterades terra i 5 quarterades terra amb vinya
61	Antoni Gilabert <i>de Antoni</i>	0-1-0	15-0-0	1 quartó terra
62	Miquel Gilabert <i>abaxador</i>	3-2-0	250-0-0	terra
62	Miquel Gilabert <i>abaxador</i>	2-2-0	200-0-0	terra
62v	Joan Gilabert de Joan de Llorito	25-0-0	1.000-0-0	terra

³ Veure GINARD BUJOSA, Antoni; RAMIS PUIG-GROS, Andreu (2007) «El patrimoni immoble del convent de Llorito» a *De la terra al cel. Patrimoni eclesial a Llorito*. Pàg. 87.

El 1607, Antoni Gelabert *Lluch*, entre altres propietats, tenia *setse quarterades de terra del camí Incha fins a les Comunes y sinch corterades terra y vinya devall la riba*, tot valorat en 2.100 £ (AMS Cadastre 1607 2/5 f. 138). Hi ha constància d'altres propietats vinculades al llinatge Gelabert. Aquell any, també es documenta *el Collet*, un topònim que ens ha arribat a l'actualitat, situat entre els Molins i Son Gelabert de Baix.

1607 (AMS Cadastre 2/5)

Foli	Propietari	Extensió Q-q-d	Valoració L-s-d	Observacions
136v	Viuda Abrama dexada de Joan Gilabert	2-0-0	140-0-0	terra al Collet
136v	Viuda Abrama dexada de Joan Gilabert	1-0-0	200-0-0	terra al camí de Incha
137	Lluch Gilebert de Joan	1-0-0	125-0-0	terra al camí de Incha
138	Antoni Gilabert Lluch	16-0-0	2.100-0-0	del camí de Incha fins a les Comunes
138	Antoni Gilabert Lluch	5-0-0	[veure anterior]	vinya devall la riba
146	Miquel Gilebert de Miquel	6-0-0	700-0-0	camp i vinya

El 1608 s'efectuaven diversos establiments de trasts o solars, entre els quals els fets per Antoni Gelabert a Pere Munar i a Antoni Jaume, confrontant amb el camí d'Inca. Per altra part, Antoni i Pere Gelabert, germans, i Lluç Gelabert establiren a Pere Pou un trast d'un quartó, proper als anteriors, confrontant amb un camí sender (ROSSELLÓ VAQUER, 2002: 69-70).

Dia 27 de gener de 1612, a la relació de confrontes de la possessió de les Tortines, propietat dels germans Rafel i Julià Gelabert, se cita la terra de Lluç Gelabert (*terris luci Gelebert*) (ARM 6460, f. 55 i 55v). Dia 21 de febrer de 1624, un inventari de béns referit a Son Bauló especifica que una part d'aquesta possessió confrontava, entre d'altres, amb un lloquet de Joan Gelabert, la Comuna de Llorito i la Casa Nova (ROSSELLÓ VAQUER, 2002: 72-73).

La documentació d'un cens de 1625 aporta informació sobre les terres dels Lluc: ... [a dues partides de cens] *esta obligada tota la terra de la heretat de dit Bartomeu Gelabert [Lluc], la qual posseix davant la viña del Cont.* [la vinya Vella al camí d'Inca] *fins a les Comunes; a més a més, junt a la terra del Cont. dita la Riba, te altra pessa de terra y viña* (BB. Capbreu de 1639, f. 83r). Per tant, segons el text les terres se situaven entre el camí d'Inca i la Comuna. Tot i que sigui dins el casc urbà, les anomenades cases de Son Lluc es troben damunt la Riba a l'actual carrer de Son Lluc, de manera que una part del casc urbà

actual, entre el camí d'Inca i el carrer Major, s'hauria establert damunt terres procedents de l'antic Son Lluç. En aquest sentit, s'ha documentat clarament l'establiment de l'actual carrer del Fum duit a terme pel convent de Llorito el 1597.⁴

L'any 1635 es documenten 16 quarterades de terra valorades en 2.000 £, propietat dels hereus de Bartomeu Gelabert *Lluç*, situades *prop Llorito* (AMS, Cadastre 1635 2/8 f. 330v). També apareixen diversos propietaris majoritàriament anomenats Gelabert, que tenen propietats al Collet i altres terres anomenades Son Gelabert i les Tortines que igualment se situarien a les immediacions de la zona d'estudi.

1635 (AMS Cadastre 2/8)

Foli	Propietari	Extensió Q-q- d	Valoració £- s - d	Observacions
309v	Joan Gelebert	1-0-0	60-0-0	junt a Llorito
309v	Joan Gelebert	0-2-0	60-0-0	en el Collet
318v	Viuda de Julià Gelabert	6-0-0	400-0-0	terra a Son Gelabert
323v	Miquel Gelabert	8-0-0	700-0-0	terra a Son Gelabert
323v	Mi. Jorda de Toni	1-0-0	200-0-0	terra a les Tortines
326v	Antoni Bertran	1-0-0	150-0-0	a Son Gelabert
328v	Viuda de Lluç Gelabert	0-3-0	80-0-0	al Collet
330v	Hereus de Bartomeu Gelabert Lluç	16-0-0	2.000-0-0	prop Llorito
338v	Miquel Gelabert	4-0-0	750-0-0	a Son Gelabert

El 1650 es registren novament 16 quarterades de terra valorades en 1.500 £, propietat de la viuda de Bartomeu Gelabert alies *Lluça*, amb la denominació *camp i rota en el Collet* (AMS Trabuc i descàrrec 1650 2/11 f. 441v). La referència de situació localitza les terres entre Son Gelabert i els Molins. Així mateix, la viuda de Bartomeu Gelabert posseïa una quarterada i dos quartons *junt a la garriga*, valorades en 200 £ (f. 420v). La referència toponímica és una probable al·lusió a la Comuna, la qual cosa confirmaria la situació. A més, la viuda de Joan Gelabert *Petit* tenia 2 quartons de camp en *el collet*, valorats en 70 £ (f. 439v).

El 1651, el rafal anomenat es Pouet, que tenia cases i 12 quarterades dedicades a vinya i cereals, pertanyia a Lluç Gelabert (*GEM*, XIII: 410). El 16 d'abril de 1657, s'inventariaren

⁴ Veure GINARD BUJOSA, Antoni; RAMIS PUIG-GROS, Andreu (2007) «El patrimoni immoble del convent de Llorito» a *De la terra al cel. Patrimoni eclesial a Llorito*. Pàg. 86 i ss.

els béns de Lluç Gelabert, entre els quals hi consten unes cases i corral o placeta davant de les cases dins el lloc de Llorito [carrer de Son Lluç?]; una propietat dita la vinya i l'alzina, baix de la Riba, vora les cases de 4 quarterades més una altra propietat en el Pouet, de 12 quarterades (ROSSELLÓ VAQUER, 2002: 93).

El cadastre de 1675 registra diverses propietats situades a Son Lluç, a la part de les Comunes, prop de les Comunes o de la Garriga, al Collet, al camí de la Garriga i al camí de Ciutat. Fins i tot, inclou terres de l'heretat de Bàrbara Gelabert *Lluç* que per la proximitat a la vinya dels Frares podrien situar-se annexes al camí d'Inca, atès que faria referència a la vinya Vella situada a l'actual sementer de sa Creveta, antiga propietat del convent.

1675 (AMS Cadastre 2/13 ?)

Foli	Propietari	Extensió Q-q-d	Valoració £-s-d	Observacions
437v	Miquel Reial de Paxerí	0-2-0	62-10-0	a Son Lluç
451v	Joan Gelabert Castell	0-1-0	25-0-0	a la part de les Comunes
454v	Pere Gelabert Joanico	2-1-0	280-0-0	prop de las Comunas
457v	Vidua de Joan Vanrell	1-2-0	80-0-0	prop las Comunas
465v	Pere Picornell	0-1-0	25-0-0	al Collet
469v	Joan Gelabert Servera	0-3-0	20-0-0	al camí de la Garriga
483v	Pere Jaume Barrera	0-2-0	50-0-0	al camí de Ciutat
503v	Joan Gelabert Metja	1-2-0	170-0-0	a Son Lluç
505v	Viuda de Lluç Gilebert i ara Lluç Mestre de Antoni i de Antonina Gelabert	2-0-0	130-0-0	prop la Garriga
506v	Barthomeu Gelabert Lluç	5-0-0	450-0-0	al Collet
523v	Gabriel Florit Reull fill de Pere	2-0-0	150-0-0	prop de las Comunas
526v	Nicolau Perello	3-0-0	195-0-0	terra prima de la heretat de Barbara Gelabert Lluç
526v	Nicolau Perello	1-0-0 5 s	159-0-0	terra iunt las vinyes de la heretat de dita [Barbara Gelabert Lluç]

526v	Miquel Amengual de Barhomeu	1-0-0	150-0-0	iunt a la vinya des frares de la heretat de Barbara Gilebert
------	-----------------------------	-------	---------	--

El 1684, a més d'una diversitat de persones amb el llinatge Gelabert, apareixen les primeres referències a peces de terra designades com a Son Lluç. A més a més, s'esmenten novament el Collet, les Comunes i la Garriga i, fins i tot, *al camí de Vent* (segurament en relació a l'inici del camí d'Inca que amb el temps donà lloc a l'actual carrer des Vent). També hi ha les denominacions *rota* i *terra prima*, la qual cosa fa pensar que la parcel·lació s'anava incrementant amb terres que eren objecte de nova roturació.

1684 (AMS Llibre de trabuc)

Foli	Propietari	Extensió Q-q- d	Valoració £- s - d	Observacions
358v	Miquel Reyald <i>de Pexeri</i>	0-2-0	75-0-0	a Son Lluch
365v	Joan Gibert <i>Juanico</i>	1-2-0	150-0-0	al camí de vent
366v	Juan Gilabert <i>Castell</i>	0-1-0	30-0-0	a la part de las comunas
371v	Antònia Vanrell viuda	2-0-0	?-0-0	a la garriga
372v	Michel Vanrell	0-2-0	45-0-0	al camí de la garriga
376v	Pere Picornell	0-1-0	?-0-0	al collet
376v	Antoni Picornell <i>menor</i>	0-1-0	25-0-0	al collet
401v	Viuda Jane Gilebert <i>medge</i>	1-0-0	125-0-0	a Son Lluch
401v	Viuda d'Antoni Gelebert	1-0-0	125-0-0	a la garriga rota
416v	Barhomeu Gilabert <i>Lluent</i>	5-0-0	400-0-0	al Collet
416v	Barhomeu Gilabert <i>Lluent</i>	1-1-0	80-0-0	a la garriga terra prima
416v	Antoni Gelebert <i>Castell de Joan</i>	0-1-0	30-0-0	a la part de las comunas
418v	Joan Mestre	0-2-0	25-0-0	a la garriga rota

Els estims de 1694 registren un nombre considerable de cases i corrals, els propietaris de les quals porten el llinatge Gelabert, com les de Lluç Gelabert, valorades en 25 £, i les

de Bartomeu Gelabert àlies *Lluc*, valorades en 60 £. A més, hi figuren 4 quarterades, camp i garriga de Bartomeu Gelabert alies *Lluc*, valorades en 320 £. També hi consten altres terres identificables pel nom del propietari amb propietats documentades el 1684, però el detall toponímic del document és de menor qualitat (Veure MUNAR, 1975: 173 i 174).

Durant la segona meitat del segle XVII sembla evident la progressiva divisió de terres entre les distintes branques dels Gelabert. Per successives fragmentacions, és més que probable que les terres identificades en propietat dels Gelabert *Lluc*, situades entre el camí d'Inca i la Comuna, fossin objecte d'un procés de parcel·lació molt intens cap al final del segle XVII.

La capbreuació de maig de 1702⁵ conté alguns registres de propietats vinculables amb les terres de Son Lluc. Dia 6 de maig, Nicolau Parelló, fill de Jaume, àlies *Gravat*, tenia una quarterada i tres quarts de terra que confrontava amb *Camí Real per el qual se va a la vila de Inca* i, entre d'altres, amb terres de Bartomeu Gelabert àlies *Lluc, olim de les mateixes pertinences*. Nicolau Parelló posseïa la terra per establiment de 14 de juny de 1697 (ARM ECR 1.052 f. 41-42). A més, posseïa prop de tres quarterades entre el lloc dit el Marge i la Comuna, que confrontaven amb la possessió de Son Gelabert del magnífic Miquel Antich de Llorac, amb camí *enant a las Comunas*, amb terres de Lluc Mestre, amb terres de Bartomeu Gelabert àlies *Lluc* (ARM ECR 1.052 f. 43).

Dia 20 de maig, Antonina Gelabert, filla de Joan Gelabert, cònjuge de Joan Vanrell, dita *Madò Llarga*, declarava tenir i posseir dues porcions de cases al camí d'Inca, a més de *set quarts de terra dins lo Collet, antes part garriga i part conradís*. Les terres confrontaven amb terra de Bartomeu Lluc Gelabert i de altra amb les Comunes, entre d'altres propietaris (ARM ECR 1.052 f. 56-57).

El mateix dia, Margalida Gelabert, muller de Guillem Real Busquets, declarava tenir una tercera part d'unes cases que confrontaven amb el camí d'Inca, més una tercera part d'una quarterada de pertinències de quatre quarterades de terra que foren de Lluc Gelabert, subjectes a cens pagador a Lluc Gelabert, que el 1702 es pagava a Joan Antich de Llorach (propietari de Son Gelabert). La quarterada confrontava amb el *Camí Real per lo qual se va a la vila de Inca*. (ARM ECR 1.052 f. 58).

L'any 1724, el topònim Son Lluc apareix ben definit, de la mateixa manera que *el Collet, els Molins, el camí dels Molins i la rota del Molí*.

1724 (AMS Llibre de Cadastre i Trabuc 1724, 2/18)

Foli	Propietari	Extensió Q-q- d	Valoració £- s - d	Observacions
308v	Antoni Gelebert <i>Castell</i> are Lluch son fill	0-2-0	?-0-0	á la part de las Comunes

⁵ El capbreu de 1702 (ARM ECR 1052) s'ha renumerat atesa la discontinuïtat de la foliació original. La numeració fàctica assignada s'inicia amb el nombre 1 al foli 3r que correspon a dia 30 d'abril de 1702 fins al número 72 que correspon al foli 38v de la numeració original de 28 de maig del mateix any.

SON LLUC I ES CAMP JEU (LLORITO). NOTES D'HISTÒRIA I MICROTAPONÍMIA

308v	Antoni Gelebert <i>Castell</i> are Lluch son fill	0-3-0	?-0-0	a Son Lluch
309v	Miquel Reyat <i>Metge</i>	Porció terra	15-0-0	a Son Lluch
309v	Jaume Reyat <i>Metge</i>	0-2-0	60-0-0	a Son Lluch
309v	Jaume Reyat <i>Metge</i>	Porció terra	15-0-0	a Son Lluch
313v	Antònia Llull filla de Gabriel Arbós, are Antoni Gelebert <i>Castell</i> de Miquel	0-1,5-0	35-10-0	al camí dels molins
317v	Raphel Gelebert <i>Juanico</i> are Joan son fill, are hereus de Margarita Gelebert	0-1-0	25-0-0	a Son Lluch
317v	Joan Gelebert <i>Juanico</i> are Gabriel Gelebert <i>Juanico</i>	0-3-0	75-0-0	al camí dels molins
323v	Joan Baptista Vanrell	1-0-0	75-0-0	a la rrota del moli
324v	Antoni Llebrés de Mi	0-2-0	50-0-0	a Son Lluch
328v	La filla de M. Amengual texidor, are Francina	0-2-0	50-0-0	a Son Lluch
328v	Antoni Gelebert <i>Andreu</i> de Gabriel, als <i>Berbut</i>	0-1-0	25-0-0	a Son Lluch
329v	Joana Servera V ^a Antoni Gelebert	0-3-0	75-0-0	a Son Lluch
334v	Sebestia Llebres de Joan	0-1-0	25-0-0	a Son Lluch
335v	Gabriel Florit <i>Boyre</i> , ara Gabriel Gelabert Andreu als <i>Riera</i>	0-2-0	50-0-0	a Son Lluch
338v	Los fills de Jaume Perello	1-2-0	187-10-0	a Son Lluch
338v	Nicholau Perello	1-0-0	180-0-0	a Son Lluch
339v	Miquel Perello	0-3-0	65-0-0	a Son Lluch
339v	Jaume Perello fill de Jaume	1-2-0	187-10-0	a Son Lluch
340v	Pere Jaume Barrera de Pere	0-3-0	75-0-0	als molins

XX JORNADA D'ANTROPONÍMIA I TOPONÍMIA

342v	Antoni Picornell d'Antoni	0-2-0	25-0-0	al moli de vent
343v	Gabriel Gelebert <i>Andreu</i> als Riera, ara Guillem	0-1-0	25-0-0	a Son Lluch
344v	Miquel Rey al <i>Metge</i> de Jaume	0-2-0	60-0-0	a Son Lluch
346v	Pere Gelebert <i>Ballet</i>	0-2-0	29-10-0	al moli de vent
349v	Joan Jaume Jaumet, are Joan Gelebert Joanico	0-1,5-0	35-10-0	al camí dels molins
351v	Margarita Joan V ^a Lluch Mestre	0-3-0	75-0-0	a Son Lluch
353v	Anne Venrell	0-2-0	30-0-0	junt al moli
354v	Bartomeu Gelebert Lluch	1/4 part de 3 quarterades	50-0-0	a Son Lluch
355v	Sebastiane Picornell V ^a Bartomeu Gelebert Lluch, are Pera Gelebert Lluch, are Joan	3-1-0	200-0-0	a Son Lluch
355v	Sebastiane Picornell V ^a Bartomeu Gelebert Lluch, are Pera Gelebert Lluch, are Joan	1-1-0	60-0-0	a la garriga
355v	Sebastiane Picornell V ^a Bartomeu Gelebert Lluch, are Pera Gelebert Lluch, are Joan	0-3-0	75-0-0	junt al moli
362v	Pere Picornell d'Antoni <i>Berbetjat</i>	0-1-0	25-0-0	al collet
365v	Joan Rey al als. <i>Font</i> , are Gabriel Rey al <i>Valent</i> y se mr.	0-1-0	25-0-0	a Son Lluch
367v	Llorens Perello tixedor dit Jaume Perello tixedor	0-1-0	50-0-0	al camí dels molins
367v	Joana Rey al V ^a Antoni Mestre	0-1-0	25-0-0	a Son Lluch
368v	Joan Gelebert fuster de Bartomeu	0-3-0	75-0-0	junt al moli

370v	Miquel Gelabert <i>Castell</i>	0-2-0	29-10-0	al moli de vent
371v	Miquel Venrell tander, are Antoni Venrell	0-2-0	75-0-0	al camí de la garriga

El cadastre de Sineu de 1759 divideix el terme en diversos sectors. El número 7 compren les terres de Llorito *Proseguint del Camí de Ciutat fins el Camí de Son Joan Jaume y finint ala diffinició del terme* (f. 72v-73). En aquesta àrea s'hi han de localitzar les terres de Son Lluc i dels Molins. Encara que el cadastre inclou propietats dels Gelabert *Lluc* i altres propietats que abans s'han ubicat dins Son Lluc, aquest topònim no consta al document.

L'any 1769, el cadastre de Sineu documenta en diverses ocasions els topònims Son Lluc, els Molins, el camí de Ciutat o de la Garriga i la rota del Molí.

1769 (AMS. Cadastre 1769)

Foli	Propietari	Extensió Q-q-d	Valoració £-s-d	Observacions
405v	Antoni Vanrell de Joan	0-1-0	25-0-0	Son Lluc
407v	Joan Gelebert <i>Joanico</i>	0-1-0	34-0-0	Son Lluc
408v	Gabriel Real <i>Valent</i>	0-1-0	25-0-0	Son Lluc
410v	Baltasar Jaume <i>Barrera</i>	0-2-0	50-0-0	Son Lluc
410v	Baltasar Jaume <i>Barrera</i>	0-2-0	29-10-0	el Molí
410v	Baltasar Jaume <i>Barrera</i>	0-2-0 i meitat cases	90-0-0	el camí de Ciutat
410v	Antoni Real <i>Rabí</i>	0-1-0	28-15-0	Son Lluc
413v	Antoni Picornell <i>Mino</i> de Joan	0-2-0	75-0-0	el camí de Ciutat
413v	Antoni Picornell <i>Mino</i> de Joan	0-2-0	29-10-0	el Molí
413v	Antoni Picornell <i>Mino</i> de Joan		162-0-0	Molí de vent i terra contigua
418v	Antoni Gelabert <i>Andreu</i> alias <i>Barbut</i>	0-1-0	25-0-0	Son Lluc
419v	Antònia Gelabert, viuda d'Antoni Gelabert <i>Lluc</i> , ara Bartomeu	0-3 i un hort	50-0-0	Son Lluc

419v	Antònia Gelabert, viuda d'Antoni Gelabert <i>Lluc</i> , ara Bartomeu	0-1 i un hort	20-0-0	Son Lluc
420bis	Antoni Picornell <i>Berbetjat</i> , fill de Pere		200-0-0	molí de vent amb ses cases
420bis	Antoni Picornell <i>Berbetjat</i> , fill de Pere	1-1-0	115-0-0	junt a dit molí
420bis	Antoni Picornell <i>Berbetjat</i> , fill de Pere	1-0-0	50-0-0	la rota del molí
422v	Antoni Vanrell de Miquel	0-1-0	37-10-0	el camí de la Garriga
427v	Joan Jaume <i>Ruberto</i> d'Antoni	0-1-0	37-10-0	el camí de la Garriga
429v	Joan Picornell de Miquel	1-3-0	375-0-0	cases i molí de vent camp i vinya

Finalment, a mitjan segle XIX, l'amillament de Sineu de 1863, a l'apartat 2. *Vecinos de Llorito* (1864), registra els propietaris que tenien peces de terra a *Son Lluch*: Antonio Arrom Perelló, Miguel Balaguer Vanrell, Juan Costa Gelabert, Francisco Ferragut Gelabert, Maria Ferragut Llabrés, Mateo Fontirroig, Antonio Gelabert Balaguer, Catalina Gelabert Llabrés, Mateo Jordà Genovard, Damián Llabrés Beltrán (2 peces), Antonio Martorell Jaume, Ramón Martorell Llompart, Miguel Munar Jordà, Rafael Munar Genovart, Catalina Perelló, Lorenzo Perelló Jaume (2 peces), Antonio Picornell Gili, Antonio Picornell Picornell, Bartolomé Vanrell Gili, Domingo Vanrell Balaguer, Lucas Vanrell Gili, Mateo Vanrell Font y Roig i Catalina Real Gelabert.

Fins a l'actualitat, Son Lluc és un topònim que designa l'àmbit territorial situat entre el camí dels Molins, el Collet, Son Gelabert de Baix i el camí de Son Gelabert (antic d'Inca). La localització coincideix amb antigues propietats dels Gelabert *Lluc*. *El Collet*, referit a la petita elevació topogràfica situada entre es Molins i Son Gelabert, és un dels topònims més antics, documentat el 1607, però que ha pràcticament desaparegut i que és, a hores d'ara, molt poc conegut, tot i que alguns informadors orals n'havien aportat indicis de la seva existència. Les terres de Son Lluc eren objecte d'establiment. L'elevada parcel·lació ha donat lloc a nombroses propietats dites *Son Lluc*; en plural, els *Son Llucs*.

Es Molins

Entre altres molins del terme de Llorito, és destacable la presència d'un grup de tres molins de vent fariners, situats a la continuació del carrer Major, entre el casc urbà i sa Comuna, que han donat nom a una agrupació de cases anomenada *es Molins*. Històricament, els tres molins apareixen vinculats amb el llinatge Picornell. Actualment es mantenen dues torres: la del molí d'en Beato i la del molí d'en Poleo. El molí d'en Mino ha desaparegut.

El molí situat més al nord és el que actualment es coneix com **molí d'en Beato**. L'any 1627 era propietat de Joan Picornell (MUNAR, 1975: 86). El 1635, Joan Picornell posseïa el molí de vent valorat en 200 £, i la terra de set quartons, valorada en 150 £, *al molí de vent* (AMS Cadastre 1635 2/8 f. 310v). Segurament és el molí més antic, atès que el 1635 és l'únic que figura als estims. El 1639 el molí de vent continuava essent de Joan Picornell i valorat en 250 £ (AMS 2/9, f. 256v). El 1650, es documenta el molí de vent de Pere Picornell de Joan, valorat en 150 £, més la terra *en el molí* d'una quarterada i tres quartons valorada en 140 £; a més a més, Joan Picornell tenia dues quarterades de terra, valorades en 300 £, de *camp al molí* (AMS 1650 2/11 f. 417v i 418v). El 3 de juliol de 1672, Pere Picornell feia donació del molí, en contemplació de matrimoni, al seu fill Joan Picornell davant el notari Joan Riera (ARM ECR 1.052, f. 36). Joan Picornell era nét de Joan Picornell, propietari el 1627 (MUNAR, 1975: 86).

A partir de 1675 es documenten tres molins:

El primer, identificat amb l'actual **molí d'en Beato**, és el fins ara documentat com a propietat de Joan Picornell, fill de Pere. El 1675, el molí juntament amb un trast fou valorat en 150 £ (AMS Estims 1675, 2/13, f. 522v). El 1684, consta un molí de vent i trast de Joan Picornell valorat en 200 £, més una terra d'una quarterada i tres quartons valorada en 175 £, *al dit molí* (AMS Trabuc f. 412v). El 1694 el molí era dels hereus de Joan Picornell: *1 qda. y mitja, moli de vent y cases dels hereus de Joan Picornell*, 520 £ (MUNAR, 1975: 174). Joan Picornell havia fet testament dia 13 de setembre de 1689 (ARM ECR 1.052, f. 36).

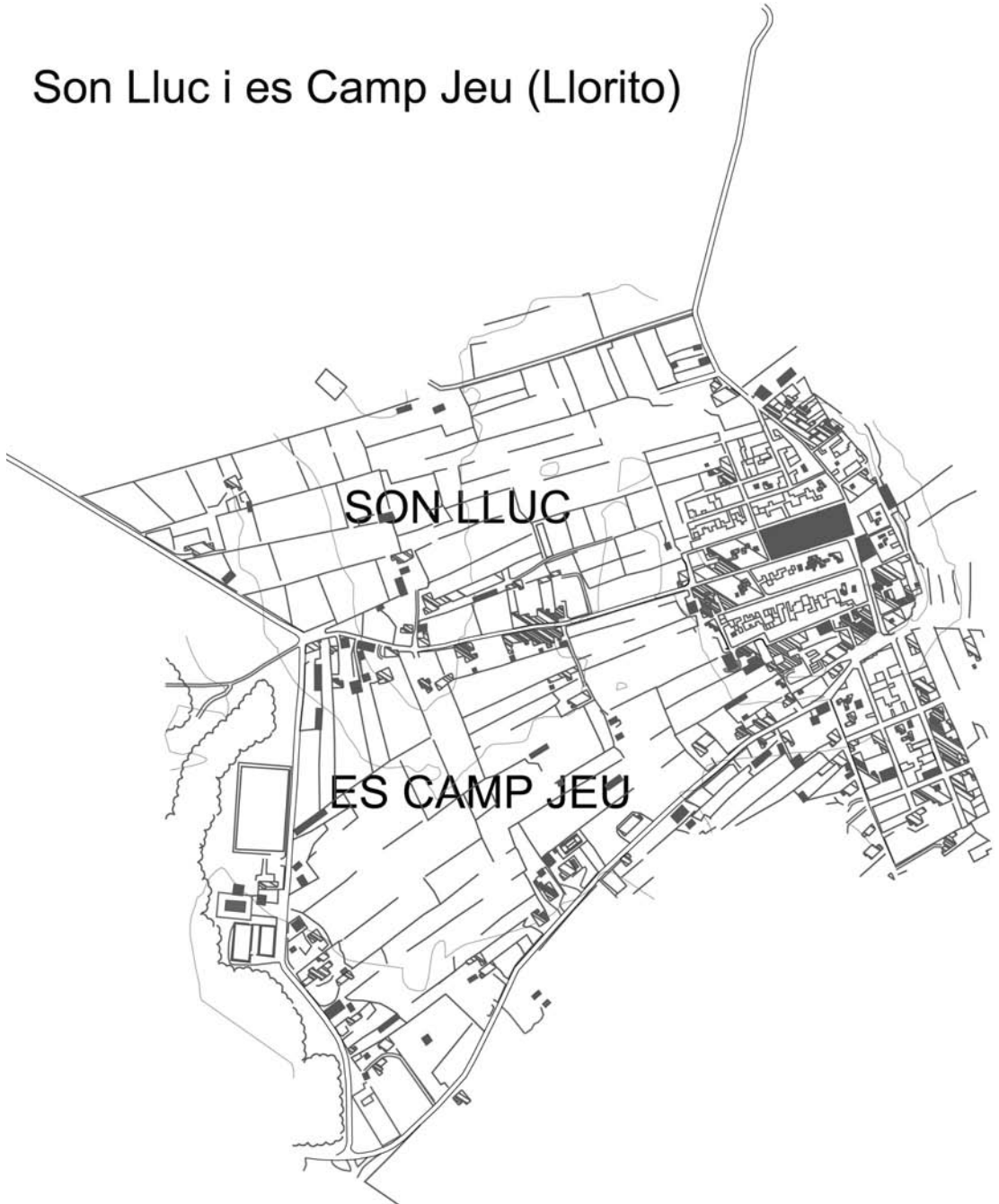
Dia 5 de maig de 1702, Catalina Real, viuda de Joan Picornell, moliner, declarava posseir *Set cortons de terra, poch més o menos, en los quals heyha edificat un molí de vent, i casas ab sisterna [...]*; confrontaven amb *Cami Real anant desde dit lloch de llorito á la Ciutat*, amb terres d'Antoni Picornell, moliner, amb terres d'Antoni Picornell, moliner, àlies *Berbetjat* i amb les Comunes de Llorito (ARM ECR 1.052, f. 35-36).

En relació al malnom *Beato*, que ens permet identificar el molí, Gaspar Munar (1975: 91-92) fa referència a les donzelles piadoses o beates que seguien la regla de la Tercera Orde Dominicana. Vivien a casa seva, feien vot simple de castedat i portaven l'hàbit de Sant Domingo, de túnica blanca, escapulari negre, toga de lli i mantell negre. Solien fer també la renúncia dels béns temporals. El 25 de juliol de 1708, el pare Antoni Pons donà l'hàbit dominicà a Margarida Picornell Real, filla de Joan i de Caterina, de 33 anys. Era filla del propietari del molí que va heretar i posseir en usdefruit la dita Margarita, essent una de les joves més riques del poble. L'any següent, dia 16 de juny de 1709, el prior del convent de Llorito posava l'hàbit dominicà a Caterina Picornell Real, germana de l'anterior. El 1759, Caterina Picornell habitava una casa del carrer d'Inca (MUNAR, 1975: 94-95).

L'any 1724, Margalida Picornell *Beate*, filla de Joan, posseïa *un moli de vent ab son pati alou de Rey*, valorat en 200 £, i una quarterada i tres quartons *á dit moli*, amb un valor de 175 £ (AMS Cadastre 1724 2/18 f. 359v). El 1759 es documenta *1 q 3 c Camp y Vina, casas y moli de Catta. Picornell Beata*, filla de Joan Picornell i de Catalina Real, tot valorat en 375 £ (AMS 1759 f. 72v). El 1769 el molí era propietat de *Sor Catta. Picornell Beata* (MUNAR 1975: 95).

El 1770, el molí era de Joan Picornell de Miquel, presumiblement un nebot de la beata Catarina Picornell Real. Tenia *1 q 3 cor Camp y viña, Casas y moli de vent alou de Rey*, valorat en 375 £ (AMS Cadastre 1769 f. 429v). Joan Picornell *Beato*, fill de Miquel i

Son Lluç i es Camp Jeu (Llorito)

d'Apol·lònia Llabrés, marit de Catarina Amengual i pare de Miquel i Joan, fonc enterrat el 17 de febrer de 1789 al vas del Roser del convent de Llorito (APLL. Defuncions 1772-1820, f. 121). Els descendents mantenen la propietat del molí i el malnom.

Damunt el llindar de la porta de la torre conservada del molí d'en Beato hi ha inscrita la data de 1791 i la creu de Sant Antoni. Segons informació oral (1987) del seu propietari, Joan Picornell *Beato*, va funcionar fins devers el 1910. Tenia moles catalanes d'una sola peça. El mes de març del 1994 conservava les dues moles, d'una sola peça, i gairebé tota la maquinària de sustentació i regulació de l'amplària entre les moles. Conserva també el cintell de pedra seca amb escalonada d'accés.⁶

El segon molí de vent fariner s'ha d'identificar amb el desaparegut **molí d'en Mino**, que estava entre el molí d'en Beato i el carrer Major. El 1675 es documenta com a propietari d'Antoni Picornell, i valorat en 150 £ (AMS 2/13 f. 463v). El 1684 Antoni Picornell era propietari d'un molí de vent valorat en 200 £ i dues quarterades i un quartó de terra *al molí de vent* (AMS Trabuc 1684 f. 375v). Els estims de 1694 documenten novament un *molí de vent i dues q. terra dels hereus d'Antoni Picornell*, tot valorat en 400 £ (MUNAR 1975: 174).

Dia 12 de maig de 1702, Joana Gelabert, viuda i usufructuària d'Antoni Picornell declarava *Una pessa de terra de tenor de set cortons, situada en dit lloc de Llorito, [...] on hi havia adificat un molí de vent molent, que confrontava ab Cami Real qui va ala Ciutat de Mallorca*, amb terres de Catarina Real, viuda de Joan Picornell (del molí d'en Beato). Antoni Picornell havia fet testament el 20 d'octubre de 1691 davant el notari Gabriel Riera i era fill i hereu de Joan Picornell, segons testament rebut per Antoni Estela notari el 18 de febrer de 1660. Joan Picornell havia adquirit la propietat en virtut d'establiment al seu favor fet per Margalida Gelabert, muller de Miquel Seguí, el 29 de febrer de 1632 (ARM ECR 1.052, f. 49 i MUNAR, 1975: 86).

L'any 1724, el molí de vent molent i tres quartons, amb un valor de 230 £, eren d'Antoni Picornell *Mino*, fill de Joan Picornell, moliner, fill d'Antoni. (AMS Cadastre 1724 2/18 f. 359v). El 1724 el malnom *Mino* es documenta per primera vegada (RAMIS, 1997: 116). El 1759 Antoni Picornell, *Mino*, posseïa un molí i terra contigua, valorats en 162 £ (AMS 1759 2/19 f. 72v). Deu anys després, el 1769, el propietari continuava essent Antoni Picornell, *Mino de Joan*; el molí, juntament amb la terra contigua, era valorat en 162 £ (AMS 1769 f. 413v). Antoni Picornell *Mino*, moliner, fill de Joan i Joana Gelabert, estava casat amb Antonina Real; designava les obres pies el 18 de maig de 1774; moria el 3 de maig de 1775 i era enterrat en el vas del Roser del convent de Llorito (APLL. Defuncions 1772-1820, f. 13).

L'antic molí d'en Mino avui en dia no existeix. No tenim referències precises sobre la seva desaparició encara que és possible que es produís a principis del segle XX.

El tercer molí de vent correspon a l'actual molí d'en Poleo. El 1675 es documenten un molí de vent i una torre de molí de vent, propietat de Pere Picornell, amb un valor de 150 i 30 £ respectivament (AMS 2/13 Llibre d'Estims i Trabuc f. 465v). Pere Picornell era també

6 Veure BOSCH PAYERAS, Tomàs; RAMIS PUIG-GROS, Andreu (1999) «Molins de vent fariners a Llorito. El molí de Paixari» a *3 Jornades d'Estudis Locals. Mancomunitat Pla de Mallorca. Lloret de Vistalegre, 27-28 Març 1998*. Pàg. 132-133 i BIBILONI, Pau; RAMIS, Andreu (2004) *Catàleg de protecció d'edificis i elements d'interès històric, artístic i paisatgístic del terme de Lloret de Vistalegre*. Llorito: Ajuntament de Lloret de Vistalegre (disponible a la web de l'Ajuntament de Lloret de Vistalegre).

el propietari del molí d'en Beato que, com hem indicat, havia donat al seu fill Joan Picornell el 3 de juliol de 1672 a causa de matrimoni (ARM ECR 1.052 f. 36).

El llibre de trabuc de 1684 registra un molí de vent de Pere Picornell, més una quarterada de terra *iunt lo molí*, més un quartó *al Collet*. A continuació, el mateix document inclou com a propietat d'Antoni Picornell *menor*, un molí de vent, més una quarterada de terra *iunt lo molí*, més un quartó *al Collet* (AMS 1684, f. 376v). Per la coincidència dels béns registrats i la documentació posterior palesen que Antoni Picornell *menor* era fill de Pere Picornell.

L'any 1694 apareix documentat un *molí de vent i q. i mitja (camp i vinya) de Antt. Picornell* amb un valor de 420 £ (MUNAR 1975: 86). Antoni Picornell posseïa béns en virtut de donació a contemplació de matrimoni, feta pel seu pare Pere Picornell en acta rebut de Miquel Garcies notari el 8 d'octubre de 1686. El trast de terra on estava construït el molí l'havia comprat Pere Picornell a Rafel Martorell, cirurgià, el 9 d'abril de 1674 (ARM ECR. 1.052, f. 13-15 i MUNAR, 1975: 86). Dia 27 de març de 1675, Pere Picornell era propietari d'una *torra de moli vent*, valorada en 30 £, la qual cosa probablement indica que el molí estava en construcció (AMS 1675 2/13 f. 465v).

Dia 1r de maig de 1702, Antoni Picornell àlies *Barbetjat*, moliner de vent, fill de Pere, posseïa un trast de terra de tenor de dotze sous de terra en lo qual se trobe construït un moli de vent, que confrontava ab camí Real qui va a la Ciutat i amb terres de Pere Picornell, germà del denunciante. Aquest any, es documenta per primera vegada el malnom *Barbetjat* que designaria aquesta branca de la família Picornell. Això no obstant, Gaspar Munar (1975: 89 nota 14) es refereix a Antoni Picornell àlies *Barbetjat* l'any 1694. En relació al malnom *Barbetjat*, vegeu RAMIS, 1997: 64.

Al cadastre de 1724, Pere Picornell *Barbetjat*, fill d'Antoni Picornell de Pere, era propietari d'un *molí de vent molent ab ses casetas*, valorat en 200 £, una quarterada junt al molí, valorada amb 100 £ i un quartó a dit lloc, valorat amb 15 £. (AMS 1724 2/18 f. 327v). Aquests registres coincideixen amb els de 1684.

El 1759 es documenten les *casas y molí de vent de Ant. Picornell Barbetjat*, tot valorat en 200 £, més *1 q i cort. Camp y viña de dit Ant. Picornell Barbetjat junt dit moli*, 115 £, mes *1 q cort camp de dit*, 50 £ (AMS 1759 2/19 f. 71v). L'any 1769, Antoni Picornell *Barbetjat*, fill de Pere, continuava amb les mateixes propietats (AMS 1769 f. 420 bis). Antoni Picornell Llabrés, *Barbetjat*, fou enterrat a l'església del convent de Nostra Senyora de Loreto el 5 de febrer de 1788; era fill de Pere i Catalina; casat en primeres núpcies amb Magdalena Gelabert i en segones núpcies amb Antonina Amengual; testà davant el notari Joan Baptista Riera el 30 de gener de 1780; foren marmessors els seus fills Antoni, Pere i Catharina (APLL Defuncions 1772-1829, f. 113). En relació a la nissaga dels Picornell *Barbetjat*, el 1950, Pereta Picornell Coll, casada amb Mateu Tomàs *Poleo*, vivia al carrer Major, 65 on està situat el molí, que prenia el nom de molí d'en Poleo. Per al malnom *Poleo*, veure RAMIS, 1997: 132.

En el pla iconogràfic de Llorito, traçat per Jeroni de Berard i gravat per Josep Muntaner l'any 1786, hi figura un únic molí de vent situat arran del camí de Palma (actual carrer Major), al costat de Migjorn, identificable amb l'actual molí d'en Poleo. Això no obstant, en aquell moment hi havia els tres molins.

En definitiva, l'origen dels tres molins i, per tant, del topònim *es Molins* s'ha de vincular amb Joan Picornell i els seus descendents. El moliner Joan Picornell apareix docu-

mentat l'any 1627, en relació amb l'actual molí d'en Beato. El 29 de febrer de 1632, Joan Picornell hauria comprat la terra on se situaria l'actualment desaparegut molí d'en Mino. Joan Picornell feia donació del molí d'en Beato al seu fill Pere, que ja n'era el propietari el 1650. Posteriorment, l'altre fill de Joan Picornell, Antoni, passaria a ser propietari del molí d'en Mino per testament de 18 de febrer de 1660. Més endavant, el 3 de juliol de 1672, Pere Picornell feia donació en contemplació de matrimoni al seu fill Joan del molí d'en Beato i el 9 d'abril de 1674 adquiria la terra on s'aixecaria el molí d'en Barbetjat (actualment d'en Poleo), que estava en construcció el 27 de març de 1675 i que també traspassaria, mitjançant donació en contemplació de matrimoni, al segon fill Antoni el 8 d'octubre de 1686.

Es camp Jeu [camp Jueu] i Son Joanico

Les terres avui conegudes amb el nom des camp Jeu [camp Jueu] estan delimitades pel casc urbà, la carretera de Llorito a Pina (Ma-3130), la Comuna i el carrer Major que es perllonga a través dels Molins fins a la Comuna. Dins aquest quadrant, entre el comellar d'en Moreu, els Molins, el camí del Cementeri i la carretera de Ciutat (Ma-3130) també hi ha l'agrupació de cases anomenada igualment el camp Jeu.

Per altra part, probablement a la part més propera al camí dels Molins, s'hi ha de situar el topònim històric de Son Joanico. Un topònim que s'ha pogut documentar de manera reiterada, però que avui és un topònim fora d'ús. A tall d'hipòtesi, la localització de Son Joanico es podria situar entre l'actual continuació del carrer Major i l'antiga continuació del carrer de les Parres que arribava a sa Comuna. En aquest sentit, la situació originària del camp Jueu restaria desplaçada entre l'antiga continuació del carrer de ses Parres i l'actual carretera de Llorito a Pina.

L'actual carrer de ses Parres i la seva continuació fins a la Comuna està ben documentada l'any 1702: *lo Carrer de las Parras qui va alas Comunas de dit lloch* (ARM ECR 1052, f. 60 i MUNAR, 1975: 85). El *Carrer publich dit las parras* estava immediat al camp de Joan Gelabert Marimon àlies *Juanico* (ARM ECR 1052, f. 65). És possible que la continuació del carrer de les Parres fins a la Comuna fos substituïda pel carrer Nou (Major) i pel camí de Palma com reflecteix el plànol de Berard de 1789. Avui en dia, a través del traçat del cadastre seria possible intuir l'antiga continuació, encara que el carrer de ses Parres acaba en el límit del casc urbà i, conseqüentment, no arriba a sa Comuna.

El 1694 diverses persones responien al malnom *Joanico*. El seu origen s'ha pogut documentar a través d'una nota del capbreu de 28 de maig de 1702. Segons aquest document, Joan Gilabert *Marimon*, fou hereu universal de Pere Gilabert dit del Pou, àlies *Juanico*, fill de Joan (ARM ECR 1.052, f. 72). Aquesta referència indicaria que els Gelabert *Joanico* eren successors dels Gelabert del Pou i, en concret, de Joan Gelabert del Pou, germà de Francesc Gelabert del Pou, documentats des de 1607. El 1635, Joan Gelabert del Pou posseïa 25 quarterades de terra valorades en 2.300 lliures (AMS. Cadastre 1630-1639 2/8 f. 296v i 297v). El 28 de maig de 1702, Joan Gilabert àlies *Marimon*, fill de Joan, nét de Pere Gilabert, posseïa una quarterada i dos quartons i mig de terra de pertinències de quinze quarterades capbrevades per Pere Gilabert el 8 de juliol de 1662 (ARM ECR 1.052, f. 71). Dia 21 de

maig de 1702, Antoni Jaume àlies *Company*, fill de Domingo, declarava posseir unes cases i corral que confrontaven, entre d'altres propietats, amb *carrer publich dit las parras* i també *ab camp de Juan Gelebert Marimon àlies Juanico* (ARM ECR 1.052, f. 65). Des de principis del segle XVII, les terres que s'anomenaran Son Joanico i també el camp Jeu tenen relació amb diverses propietats dels Gelabert.

L'evolució de les terres del camp Jeu i de l'antic Son Joanico, a hores d'ara notablement parcel·lades i parcialment urbanitzat, es caracteritza per una considerable atomització que s'hauria iniciat a mitjan segle XVII, continuava al llarg del segle XVIII i culminava durant el 1800. El procés es pot considerar paral·lel al de les terres de Son Lluc, amb bona part a causa de la proximitat al nucli urbà.

L'origen de la denominació *es camp Jeu* és incerta, tot i que és evident que és una forma evolucionada de *camp Jueu*, nom que està perfectament documentat. Enric Moreu-Rey (1982: 158) explicava la modificació del topònim *Can Jeu* a partir de *Camp Jueu*, «perduda la raó de ser del nom», encara que no indicava la procedència de la seva informació.

Històricament, aquestes terres es troben en part vinculades a propietaris que porten el llinatge Gelabert amb diversos malnoms: *Moreu*, *Joanico*, *Gras*, *Marimon*, *Castell*, *Daro*, etc. Els malnoms *Joanico* i *Moreu* estan ben documentats des de mitjan segle XVII fins a la primera meitat del segle XIX i fins a l'actualitat (RAMIS, 1997: 106 i 121).

Per altra part, a la zona propera a l'actual carretera de Llorito a Pina, diverses propietats s'han de relacionar amb terres de la família Real, situades ran del camí de Ciutat, prop de Son Bauló. El 1601, es documenten propietats dels Reial, encara que algunes no estan absolutament localitzades: *Gabriell Reial*, *are Miquel Reial*, tenia set quarterades de terra valorades en 300 £; un altre Gabriel Reial disposava d'altres tantes set quarterades igualment valorades en 300 £ (AMS Cadastre 2/4 f. 56v). L'any 1607, Guillem Real *Busquet* posseïa 5 quarterades de terra *anant a Son Baulo*, valorades en 900 lliures, juntament amb una quarterada *prop Arnau Capó* (AMS Cadastre 2/5, f. 141v); així mateix, Gabriel Real de Joan, posseïa *deu quor. camp y vinia al camí de ciutat*, valorades en 850 £ (AMS Cadastre 2/5, f. 147v).

La documentació registra per primera vegada el 1650 una parcel·la de dues quarterades valorades en 155 £, propietat de Bartomeu Amengual, anomenada *camp Jueu* (AMS Trabuc i descàrrec 1650 2/11 f. 407v). L'origen de la propietat l'hauríem de cercar, probablement, en la fragmentació de les terres de Guillem Real *Busquet* i de Gabriel Real de Joan, documentades el 1607, situades *anant a Son Baulo* i *al camí de Ciutat*. El 1650, també es documenten 4 quarterades, valorades en 600 £, propietat de Gabriel Real de Gabriel, *camp al Camí de Son Bauló* (AMS Trabuc i descàrrec 1650 2/11 f. 403v).

S'ha de deixar constància, per la possible relació que pugui tenir amb el nom camp Jueu, si més no a tall d'hipòtesi, del fet que una branca de la família Reial portava el malnom *Rabí*, documentat a partir de 1675. El malnom, actualment desaparegut, es mantenia fins a mitjan segle XIX (RAMIS, 1997: 140). Desconeixem l'origen de la denominació camp Jueu i no sabem si podria tenir relació amb el malnom *Rabí*. Una altra possibilitat és que l'expressió *en jueu* pugui fer referència a un malnom, a hores d'ara no documentat.

En el cadastre de l'any 1675 hem localitzat sis parcel·les que reben la denominació precisa de *Camp Jueu*. A més s'han de tenir en compte un propietari de malnom *Joanico*, que sense estar localitzat, hi podria estar a prop.

1675 (AMS. Cadastre 2/13 ?)

Foli	Propietari	Extensió Q-q-d	Valoració £-s-d	Observacions
449v	Joan Gelebert <i>Joanico</i>	1-2-0	150-0-0	prop lo moli de vent
452v	Antoni Miralles	0-2-0	40-0-0	al Camp Jueu
478v	Francesc Gelabert <i>Sabater</i>	1-0-0	20-0-0	al Camp Jueu
493v	Miquel Gelabert <i>Roig</i>	2-0-0	200-0-0	al Camp Jueu
504v	Guillem Reial	0-3-0	60-0-0	al Camp Jueu
511v	Matheu Ferregut	1-0-0	125-0-0	al Camp Jueu
515v	Joan Reial <i>Busquets</i>	1-2-0	30-0-0	al Camp Jueu

L'any 1684 es documenten un total de 12 parcel·les situades al camp Jueu, amb tres variants: *camp den Jueu*, *camp iueu* i *camp Jueu* o *Son Joanico*. Entre els noms dels propietaris, a més dels Real, també hi consten els llinatges Gelabert i altres.

1684 (AMS Llibre de trabuc 1684)

Foli	Propietari	Extensió Q-q-d	Valoració £-s-d	Observacions
357v	Hereus de Joan Gilebert <i>Merimon</i>	1-0-0	100-0-0	al camp den Jueu
358v	Joana Gilebert, viuda de Pere Gilebert	2-1-0	225-0-0	al camp Jueu
363v	Vª Pere Joan Jaume	0-2-0	50-0-0	al camí Son Baulo
366v	Guillem Rey al <i>Busquets</i>	1-2-0	125-0-0	al camp Jueu
383v	Bartomeu Coll	1-0-0	100-0-0	al camp den Jueu
383v	Joan Coll	1-0-0	100-0-0	al camp den Jueu
391v	Francesc Gilabert <i>daró</i>	1-0-0	100-0-0	al camp jueu
402v	Gabriel Coll menor	0-3-0	75-0-0	al camp iueu
406v	Antoni Miralles	0-3,5-0	100-0-0	al camp iueu
408v	Joan Rey al <i>busquets</i>	1-0-0	100-0-0	al camp den jueu

416v	Antoni Gelebert <i>Castell</i> de Joan	2-1-0	225-0-0	al camp Jueu
416v	Catalina Gilebert donsenlla	1-3-0	175-0-0	al camp Jueu
417v	Antoni Gilebert merimon de Joan	1-3-0	275-0-0	al camp Jueu o Son Joanico

Una bona part de les mateixes propietats figuren novament als estims de 1694, encara que el topònim *camp Jueu* no es documenta i les propietats s'han d'identificar pel nom i malnom del propietari i, eventualment, per l'extensió (veure MUNAR, 1975: 174-175).

El 1724, amb diferents grafies, el *camp Jueu* apareix molt ben documentat, acompanyat del topònim Son Joanico amb menor freqüència, encara que hi ha una referència específica a una propietat de mitja quarterada situada al *camí de ciutat ans de dit Son Joanico* que contribueix, en aquest cas, a situar el topònim.

1724. (AMS Llibre de Cadastre i Trabuc 1724, 2/18)

Foli	Propietari	Extensió Q-q- d	Valoració £- s - d	Observacions
307v	Caterina Selom V ^a Joan Gelebert <i>Marimon</i>	0-2-0	50-0-0	al camp juyeu
307v	Antoni Capo de Raphel	0-2-0	58-0-0	Son Juanico
307v	Caterina Amengual V ^a Antoni Gelebert <i>Marimon</i>	1-3-0	175-0-0	Son Juanico
308v	Matheu Frontera	2-2-0	260-0-0	al camp juijeu
308v	Antoni Gelebert <i>Castell</i> are Lluch son fill	2-1-0	225-0-0	al camp juyeu
308v	Antoni Gelebert <i>Castell</i> are Lluch son fill	1-0-0	105-0-0	al camp juyeu
309v	Joan Rey al <i>Metge</i> are Magdalena Coll V ^a	0-1,5-0	37-0-0	al camp juyeu
309v	Joan Rey al <i>Metge</i> are Magdalena Coll V ^a	0-0,5-0	12-0-0	al camp juyeu
311v	Gabriel Rey al <i>Rabi</i> de Gabriel	1-0-0	50-0-0	al camí de Son Baulo
311v	Joan Gelebert <i>Castell</i> d'Antoni	0-2-0	52-0-0	al camp jueu

SON LLUC I ES CAMP JEU (LLORITO). NOTES D'HISTÒRIA I MICROTAPONÍMIA

311v	Joan Gelabert <i>Castell</i> d'Antoni	La quinta part d'1 quarterada	20-0-0	al camp jueu
312v	Miquel Gelabert <i>Valent</i> de Pere, are V ^a y are Antoni Vanrell de Joan	La quinta part d'1 quarterada	20-0-0	al camp juieu
315v	Francesch Gelebert <i>Daro</i> de Francesc	0-3,5-0	30-0-0	al camp juieu
317v	Raphel Gelebert <i>Juanico</i> are Joan son fill, are hereus de Margarita Gelebert	0-3-0	40-0-0	al camp juieu
317v	Joan Gelebert <i>Juanico</i> are Gabriel Gelebert Jaunico	0-1,5-0	50-0-0	al camp Jueu
318v	Antoni Rey al Busquets als. <i>Pintat</i> are V ^a de dit	0-2-0	41-13-4	al camp Juieu
318v	Antònia Orell V ^a Bartomeu Reyal <i>Busquets</i>	0-2-0	41-13-4	al camp Juieu
319v	Guillem Reyal <i>Busquets</i> de Guillem	0-2-0	41-13-4	al camp Jueu
323v	Joan Baptista Vanrell	0-2-0	58-6-8	al camp Jueu
323v	Joan Baptista Vanrell	0-1-0	25-0-0	al camp Jueu
325v	Gabriel Coll de Gabriel als. <i>besso</i>	0-1,5-0	37-10-0	al camp Jueu
325v	Gabriel Coll de Gabriel als. <i>besso</i>	0-0,5-0	22-10-0	al camp Jueu
326v	Miquel Coll als. <i>besso</i>	0-1,5-0	37-0-0	al camp Juieu
326v	Miquel Coll als. <i>besso</i>	0-0,5-0	22-10-0	al camp Jueu
326v	Joan Reyal <i>rebi</i> de Gabriel	0-1-0	40-0-0	al cami de Son Beulo
328v	Antoni Gelebert <i>Andreu</i> de Gabriel, als <i>Berbut</i>	0-1-0	25-0-0	al camp Jueu
328v	Antoni Gelebert <i>Andreu</i> de Gabriel, als <i>Berbut</i>	0-2-0	52-10-0	al camp Jueu

XX JORNADA D' ANTROPONÍMIA I TOPONÍMIA

334v	Joan Jaume Ballet, ara V ^a	1-1-0	150-0-0	a Son Juanico
335v	Joan Llebres de Joan	0-1,5-0	50-0-0	al camp jueu
336v	Guillem Reyat Busquets de Joan	0-3-0	42-0-0	al camp jujeu
341v	Vicens Jorda de Lluch	0-3-0	93-15-0	a Son Joanico
341v	Elisabet Jaume V ^a Lluch Jorda, are Mi. Jorda de Lluch	1-0-0	125-0-0	a Son Joanico
342v	Francesch Gelebert <i>Daro</i> de Joan	0-3-0	50-0-0	al camp Juijeu
342v	Pere Antoni Gelebert <i>Daro</i> de Francesch, are Francesch Gelebert	0-3-0	60-0-0	al camp Juyeu
345v	Antoni Miralles	0-1-0	25-0-0	al camp Juyeu
345v	Antoni Genovard de Matheu. Caterina Coll mr. Bartomeu Pou	0-2-0	50-0-0	al camp Jueu
345v	Antoni Genovard de Matheu. Caterina Coll mr. Bartomeu Pou	0-2,5-0	66-13-4	al camp Jueu
350v	Gaspar Jaume de Joan, are Pere Ferregut <i>Roquet</i>	0-1-0	20-0-0	al camp Jueu
353v	Joan Carbonell Fuster. (V ^a Antoni Reyat Busquets (?))	0-2-0	25-0-0	al camp Jujeu
354v	Caterina Gilabert V ^a Nicholau Reyat de Paxeri	0-2,5-0	60-0-0	al camp Jueu
354v	V ^a Miquel Reyat <i>Metge</i>	0-1-0 més 32 L 4	33-6-8	al camp jueu
357v	Joan Reyat <i>Busquets</i>	1-2-0	63-6-8	al camp jujeu
357v	Joan Reyat <i>Busquets</i>	Tres lliures, 15	30-0-0	al camp Jueu

357v	Baltezar Jaume de Pere Berrera	0-2-0	75-0-0	al camí de Ciutat ans de dit Son Joanico
357v	Antònia Reyal <i>Busquets</i> donzella	0-3-0	41-13-4	al camp Juyeu
360v	V ^a Miquel Miralles	0-1,5-0 més un hort	50-0-0	al camp Jujeu
364v	Annes Gelebert <i>Daro</i> de Francesc	Tres lliures 1 sou	30-0-0	al camp Jujeu
366v	Bartomeu Coll de Bartomeu	1-1-0	125-0-0	al camp Juyeu
367v	Margarita Frontera de Matheu	0-1,5-0	60-0-0	al camp Jueu
368v	Guillem Florit <i>reull</i> de Pera, sta a Ciutat	2-0-0	200-0-0	al camp Juyeu
368v	Pera Frontera de Damia	0-3-0	60-0-0	al camp Jueu

Més endavant, la secció número 6 del cadastre de 1759: *Proseguint desde el Camí qui vá a Son Bauló fins al Camí qui vá a Ciutat o a rubers dit lo camí dels molins fins a la Deffinició del Terme* (AMS Cadastre 1759, f. 70v), aporta el detall d'una sèrie de propietaris de peces de terra que se situen entre el camí de Son Bauló [actual carretera de Llorito a Pina (Ma-3132)] i el carrer Major, perllongat fins a la Comuna. Hi ha constància de l'extensió de les parcel·les, del nom i malnom dels propietaris, però no hi figuren els topònims.

Deu anys més tard, el 1769 la denominació *camp Jueu* torna aparèixer de manera molt reiterada i acompanyada també, amb una certa freqüència, pel nom de Son Joanico.

1769 (AMS Cadastre 1769)

Foli	Propietari	Extensió Q-q-d	Valoració £-s-d	observacions
400v	Rafel Capó d'Antoni	0-1-0	29-0-0	Son Joanico
400v	Rafel Capó d'Antoni	0-1-0	25-0-0	el camp Jueu
400v	Joan Capó d'Antoni	0-1-0	29-0-0	Son Joanico
400v	Joan Capó d'Antoni	1 hort*	5-5-0	el camp Jueu

* Un hort equival a la meitat de mig quartó. És a dir, vint-i-cinc destres quadrats (443,95 m², o sigui 1/16 de quarterada).

XX JORNADA D' ANTROPONÍMIA I TOPONÍMIA

401v	Damià Frontera de Mateu	0-2,5-0	65-0-0	el camp Jueu
401v	Lluc Gelabert <i>Castell</i> d' Antoni	0-3,5-0	75-0-0	Son Joanico
401v	Sebastiana Gelabert, viuda de Joan Gelabert <i>Castell</i>	1 -2,5-0	165-0-0	el camp Jueu
404v	Miquel Jordà <i>Moiana</i> de Lluc	0-1-0	31-5-0	Son Joanico
404v	Catalina Real, viuda de Miquel Horrach	0 -2 -1	49-10-0	el camp Jueu
404v	Catalina Real, viuda de Miquel Horrach	0 -1-32 i 4	33-6-8	el camp Jueu
404v	Francina Ferragut, viuda de Miquel Real <i>Metge</i>	0 -1- 32-4	33-6-8	el camp Jueu
405v	Miquel Gelabert <i>Castell</i> de Miquel i altres germans	0 -1,5-0	35 10 0	el camp Jueu
406v	Jaume Coll <i>Lluís</i>	1 quarterada i 1 hort	180-0-0	el camp Jueu
406v	Francesch Gelebert <i>Poleyo</i> , fill de Francesc	3 L 15 sous	30-0-0	el camp Jueu
407v	Joan Gelebert <i>Joanico</i>	0-3-0	75-0-0	el camp Jueu
407v	Margalida Ferregut, viuda d' Antoni Real <i>Pintat</i>	0-2-0	41-13-4	el camp Jueu
409v	Guillem Real <i>Pintat</i> , fill d' Antoni	0 -2-0	41-13-4	el camp Jueu
413v	Catalina Coll, viuda de Bartomeu Pou	0 -2-0	50-0-0	el camp Jueu
413v	Catalina Coll, viuda de Bartomeu Pou	0-2,5-16 i 8	66-13-4	el camp Jueu
416v	Joana Real <i>Busquet</i> , muller de Miquel Gelabert <i>Castell</i>	0 -3-0	41-13-4	el camp Jueu
416v	Joana Real <i>Busquet</i> , muller de Miquel Gelabert <i>Castell</i>	0-2-3-15	30-0-0	el camp Jueu

417v	Joan Baptista Venrell	0-1-0	25-0-0	el camp Jueu
417v	Joan Baptista Venrell de Magdalena Gelebert sa muller	0-2-0	58-6 -8	el camp Jueu
417v	Joan Baptista Venrell de Magdalena Gelebert sa muller	1 hort	6-5-0	el camp Jueu
417v	Miquel Coll <i>Bessó</i>	0-2,5-16 i 8	66-13 -4	el camp Jueu
417v	Miquel Coll <i>Bessó</i>	0 -2-0	50-0-0	el camp Jueu
418v	Antoni Gelebert <i>Andreu</i> alias <i>Barbut</i> de Antoni Gelebert son gendre	0-2 i un hort	56-5-0	el camp Jueu
420v	Joana Anna Bastard, viuda de Joan Jaume <i>Ballet</i>	1-1-0	150-0-0	Son Joanico
423v	Joan Real <i>Metge</i> de Jaume	0-2-0	30-0-0	el camp Jueu
425v	Bartomeu Coll de Bartomeu	1-1-0	125-0-0	el camp Jueu amb caseta
425v	Vicens Jordà de Lluc	0-3-0	93-15-0	Son Joanico
428v	Joan Gelabert <i>Castell Gras</i> d'Antoni	0-1-0	52-10-0	el camp Jueu
428v	Miquel Gelabert <i>Roig</i>	0-2-0-0	30-0-0	el camp Jueu
429v	Gabriel Gelabert <i>Joanico</i>	0-1,5-0	50-0-0	el camp Jueu
429v	Gabriel Gelabert <i>Joanico</i>	0-1,5-0	50-0-0	el camp Jueu

A mitjans del segle XIX, la denominació *camp Jueu* s'ha transformat als documents cadastrals en *camp Jeu*. Una grafia que es correspon amb la variant fonètica que ha arribat a l'actualitat. L'amillament de 1863 documenta el nom *camp Jeu* (escrit també *can Jeu* i en una ocasió *Son Jueu*). La grafia reflecteix la fonètica actual del topònim *camp Jeu*. La zona estava molt parcel·lada i hi tenien terres els següents propietaris: Joan Alomar, Antoni Balaguer Vanrell, Miquel Balaguer Vanrell (2 parcel·les), Rafel Beltrán Nicolau, Joan Capó Gelabert, Rafel Capó Jaume, Jaume Coll Gelabert (Son Jueu), Lluc Coll Jaume, Lluc Coll Gelabert (2 parcel·les), Miquel Coll Ferrer (3 parcel·les), Francesc Ferragut Gelabert (3 parcel·les), Antoni Gelabert Gomila, Jaume Gelabert Perelló, Joan Gelabert Llabrés (2 parcel·les), Joan Gelabert Vanrell, Lluc Gelabert Jaume (3 parcel·les), Miquel Gelabert Borràs, Miquel Gelabert Picornell, Rafel Gelabert Llabrés, Lluc Gili Jaume (2 parcel·les), Antoni Jaume

Gomila, Guillem Jaume Gili Pollensí, Josep Font i Roig Jordà (2 parcel·les), Mateu Jordà Genovard, Ramon Martorell Llompart, Llorenç Perelló Jaume, Antoni Picornell Picornell, Joan Picornell Gomila, Antoni Ribas Mesquida, Jaume Vanrell, Joan Vanrell Gili (2 parcel·les) i Domingo Real Ramis.

L'amillament inclou dins l'àrea del camp Jeu, a més, altres topònims que segurament s'hi han d'associar com *el Comellá* [sic] de Juan Capó Gelabert, Miquel Capó Gelabert, Julià Font y Roig Ferragut, Antoni Jaume Jaume; i *Son Moll* de Miquel Jaume Puigserver, Rafel Nicolau Vanrell, Bartomeu Vanrell i Coll.

Altres topònims

La recerca toponímica se centra a la zona que actualment se situa fora del casc urbà, perquè la toponímia urbana ha de ser objecte d'un estudi específic. Això no obstant, la toponímia històrica demostra que sobretot una part de les terres de Son Lluc han estat urbanitzades i per aquesta raó es documenten alguns topònims que tenen relació amb la zona urbana. Igualment, recollim les referències a altres topònims específics situats dins l'àrea d'estudi.

es carrer Major

El carrer Major, conegut popularment també com a *carrer d'Esmig*, és el carrer més llarg del poble. Comença de la plaça de la Verge de Loreto i arriba a sa Comuna, després de travessar el comellar d'en Moreu i es Molins. És l'antic carrer Nou, i també l'antic camí de Ciutat, documentat també com a *camí de la Garriga* i *camí dels Molins*. Al plànol de Berard (1789) apareix com a *Calle nueva* i la seva perllongació, a l'alçada dels Molins, com a *Camino de Palma*. A finals del segle XIX ja s'havia substituït el nom català pel de *calle Mayor* (1887. Padrón general). La continuació del carrer Major separaria Son Lluc, al nord, del camp Jeu i de Son Joanico, a migjorn.

En resum, la continuació del carrer Major condueix cap a la Comuna i en direcció a Ruberts. Per les seves particularitats ha rebut diverses denominacions: carrer d'Esmig, carrer Nou, carrer Major, carrer o camí des Molins, camí de Ciutat, camí de la Garriga, camí de les Comunes, camí de la Comuna i camí de Ruberts. El nom concret de camí de Palma s'ha d'interpretar pel fet que representava una sortida des del poble cap a Palma a través de la carretera Vella de Sineu, tot i que també era possible encaminar-se cap a la ciutat a través del camí d'Algaida.

es Collet

Aquest topònim és un dels més antics i un dels més concrets, atès que designa una petita discontinuïtat topogràfica que marca un doble vessant situat entre Son Gelabert de Baix i els Molins. És un topònim recollit a través de font oral encara que gairebé fora d'ús. Apareix a la documentació de manera reiterada des de 1607. Dia 20 de maig de 1702, Antonina Gelabert, filla de Joan Gelabert, *Petit*, viuda de Joan Vanrell i dita *madò Llarga*, «Denuncia tenir y possehir set cortons de terra poch mes o menos, dita lo Collet situats en dit lloch, antes part garriga

y part conredís [...]. Affrontan de una part ab terra de Bart. Lluch Gelabert, de altra ab las Comunas de dit lloch de Llorito, de altra ab terra dels hereus de Pere Picornell y de altra part ab terra de Catha. Gelabert muller de Nicolau Real de Paxerí [...].» (ARM ECR 1052, f. 31).

es Cementeri

Des de finals del segle XVIII, per raons sanitàries i d'espai, les autoritats civils i eclesiàstiques impulsaren la creació de cementiris allunyats del centre urbà de les poblacions, que s'anaren edificant durant el segle XIX i sobretot després de 1812, alhora que desapareixien els enterraments dins les esglésies. En el cas de Llorito, el cementiri es construeix dins terres de la Comuna al seu extrem sud-occidental, a tocar amb el camp Jeu.

S'ha documentat el primer enterrament civil d'un adult el 15 de maig de 1814, del cadàver de Cathalina Gelabert filla de Miquel i de Francina Anna Amangual, muller de Miquel Palleres, naturals i moradors de Llorito. Tot i que havia elegit sepultura a l'església del convent, *fonch enterrada en al nou sementerí construït per orde Real i esta fonch la primera de los cossos grosos que si enterrá.* (APLL Defuncions 1772-1820, f. 268). Això no obstant, dia 31 de juliol del mateix any, els enterraments retornaren a l'església del convent. Aquell dia, fou enterrat el cadàver de Margalida Jaume, filla de Josep i de Joana Anna Coll, muller de Joan Jaume àlies *Collcurt*, tots naturals i moradors de Llorito. Elegí sepultura a l'església del convent en el vas de Nostra Senyora del Roser, i *fonch la primera de los cossos grosos que se torná enterrar en la Iгла. després de derogat el Rey Fernando 7 tot lo ordenat per las Corts en ausencia seva* (APLL Defuncions 1772-1820, f. 268). El darrer llibre de defuncions del convent de Llorito (1772-1820) acaba dia 1 d'agost de 1820 amb la nota que el cadàver d'Annés Amangual del lloch de *Son Cularrere*, morta dia 31 de juliol de 1820, *fonch enterat en el sementerí de este lloch de Llorito.* Dia 19 de setembre de 1820 morí *Magdelene Jordà àlies Gili* que igualment *fou aportade el sementerí* (f. 315).

El cementeri de Llorito, construït a un cantó de sa Comuna, s'usa de manera continuada des del 1820 i ha estat un referent important dins l'espai municipal. Durant el segle XX, abans de la independència municipal, l'ampliació i adequació del cementiri, una obra de caràcter públic, fou una de les qüestions assumides per la Junta Administrativa de la Comuna, que en fixà els pressuposts i gestionà la concessió i execució de les obres. Dia 7 de febrer de 1919, el programa d'explotació per a l'any forestal 1919-1920 incorporava una partida de «*cinquenta pinsos para continuar las obras del Sementerio*». Dia 14 de març de 1919, una sessió extraordinària de la Junta Administrativa fixava les condicions «*a que debe sugetarse el rematante del desmonte que debe verificarse en el Sementerio Católico que son las siguientes: 1º Vendrá obligado el rematante á entregar el que dicho desmonte en veinte y nueve de Setiembre del presente. 2º poner las piedras que sean utiles por paret en un montón al puesto que este señalado. 3º los escombros a dos montones, los más grandes á uno y los más pequeños á otro. 4º la Junta le ha de entregar la cantidad íntegra en cuatro plasos siempre tenga el trabajo echo de su valor. Y por ultimo se acuerda señalar por tipo de subasta la cantidad de cuatrocientas pesetas*».

Dia 16 de març de 1919, també en sessió extraordinària: «*Se acordó de que empezaran las obras del Sementerio, dando por subasta el desmonte que era conveniente hacer, la Junta y que el Rematante se sujete a las condiciones que estaran espuestas al publico*». El

dia 2 d'abril del mateix any, en sessió ordinària, «*Se dio cuenta de que en treinta de Marzo se habia adjudicado la subasta del desmonte del Sementerio Católico a favor de Miguel Bauza Frau por el precio trescientas ochenta y nueve pesetas*».

Dia 4 de gener de 1920, en sessió ordinària: «*Se acordó de que se empezaran las obras del Sementerio Católico y darlas a destajo*». Dia 1 de febrer, «*Se dio cuenta de haber contratado con los albañiles la construcción de las paredes de la Capilla del Sementerio á razon de once reales el metro cuadrado, quedando con la obligación de exportarles de su cuenta todo lo que sea necesario para la construcción de dicho edificio*». Així mateix, l'acta d'aprovació dels comptes de l'any forestal 1920-1921, entre les despeses, inclou un capítol «*para obras al Sementerio 1.000*» [PTA].

sa carretera de Ciutat

Aquest topònim designa un tram de l'actual carretera de Sineu a Algaida (Ma 3130), que delimita l'àrea del camp Jeu per la part de Migjorn. Tot i així, el traçat de l'actual carretera Ma 3130 rep diverses denominacions dins el terme. El topònim local de carretera de Ciutat no s'ha de confondre amb l'antic camí de Ciutat, que com hem vist va des del carrer Major fins al camí Vell de Sineu.

Durant l'edat mitjana el camí que unia les viles de Sineu i Algaida tenia un traçat gairebé rectilini, una part del qual actualment encara és identificable i que passa per la font Figuera, al sud del nucli urbà de Llorito. Des de finals del segle XVI, la ubicació del nucli urbà de Llorito originava un canvi en el traçat viari medieval. La consolidació del primitiu nucli de Manresa donava lloc a un nou camí que partia del camí de Sineu a Algaida, a l'alçada de Son Estela (sa punta d'en Pagès), passava per Manresa i continuava en direcció a Algaida, passant per la possessió de Son Bauló, pel camp de Pina, per Son Cervera i per Pina. Amb posterioritat, des del cementeri de Llorito, el camí cap a Algaida es desviava novament pel costat de la comuna i per dins els establiments de sa Casa Nova, fins arribar a la possessió de Son Cervera. A causa d'aquest procés evolutiu l'actual carretera de Sineu a Algaida (Ma 3130) ha patit, com a mínim, tres canvis de traçat dins el terme municipal de Llorito.

Des del punt de vista històric, a principis del segle XVII, el tram entre Son Estela i Llorito apareix documentat com a *camí de Llorito* o *camí de Manresa* (1601).⁷ Això no obstant, el camí de Llorito fins a Son Estela es documenta majoritàriament com a *camí de Sineu* o *camí Reial de Sineu*. En segon lloc, segons la documentació consultada, el tram entre Llorito i Son Bauló es designava com a *camí de Son Bauló* els anys 1650, 1684, 1724 i 1759; igualment s'ha documentat com a *camí de Pina* entre 1766 i 1827.⁸ L'any 1789, el plànol de Berard documenta els noms *Camino de Sineu*, en referència al tram de Sineu a Llorito, i *Camino de Algayde*, en relació al tram que des de Llorito condueix a Algaida.

Col·loquialment es coneix també com a *carretera de Sineu*, quan designa el tram entre Sineu i Llorito, i com a *carretera de Palma*, des de Llorito cap a Algaida i cap a Ciutat. Els sineuers la coneixen com a *carretera de Llorito*.

7 Vegeu RAMIS, Andreu (1999) «Toponímia lloritana del segle XVII». Pàg. 102.

8 Veure GINARD BUJOSA, Antoni; RAMIS PUIG-GROS, Andreu (2007) «El patrimoni immoble del convent de Llorito» a *De la terra al cel. Patrimoni eclesiàstic a Llorito*. Pàg. 142.

es camí de Ruberts

Aquest nom designa el camí que va des de Llorito a Ruberts i que en realitat és una continuació del carrer Major i dels antics camí dels Molins, camí de la Garriga, camí de la Comuna i camí de Ciutat. De fet, parteix dels Molins (del cantó de Ca na Frare) per l'extrem nord de sa Comuna i, fent partió amb Can Julià Marron, Can Catalí i sa Comuneta de Son Gelabert de Baix, entra cap a dins sa Comuna i arriba fins a sa Raia, on acaba el terme de Llorito i comença el de Sencelles. Segons la cartografia de l'ICONA el camí de Ruberts comença al punt on entra dins sa Comuna ja que el camí que transcorre entre aquesta i Son Gelabert de Baix es deia es camí Vell de Sineu. D'aquest camí en tenim una referència de 1759: *Proseguint desde el Camí qui vá a Son Baulo fins al Camí qui va a Ciutat o a rubers dit el Camí dels molins fins a la Deffinició del terme* (AMS 2/19 Cadastres i estims. Llorito, f. 70v).

CONCLUSIONS

A partir de l'anàlisi de la toponímia històrica és possible establir una sèrie de constatacions de caràcter general. En primer lloc, l'àrea anomenada Son Lluc, es camp Jeu i Son Joanico, històricament, està lligada a les propietats de diverses branques de la família Gelabert, un dels llinatges més representatius i rellevants de les terres lloritanes. El seguiment d'aquest llinatge és una tasca molt complexa, però, que podria donar llum no només a una part de la història local sinó que també permetria una interessant reconstrucció territorial, sobretot a l'entorn del nucli urbà.

En segon lloc, s'ha pogut documentar la procedència de diversos topònims. Son Lluc té l'origen en l'antropònim i el malnom dels Gelabert *Lluc*, derivat de Lluc Gelabert. A Manresa de Mallorca (Llorito) el llinatge Gelabert es remuntaria a principis del segle XV (1408) amb Pere Gilabert. El nom Lluc Gelabert es documenta a la segona meitat del segle XV (1478). El topònim Son Lluc s'ha documentat a partir de l'any 1675, tot i que les terres que designa haurien estat objecte d'una parcel·lació considerable des de finals del segle XVI.

Son Joanico, un nom actualment fora d'ús, prové del malnom *Joanico* que té l'origen en Pere Gelabert dit del Pou, alias *Joanico*, fill de Joan Gelabert del Pou, documentat des de 1607. El malnom també ha desaparegut encara que a la toponímia de l'àrea estudiada es conserven microtopònims originats en malnoms que designaven altres branques dels Gelabert: *Moreu, Gras, Bal·let, Valent*, etc.

L'origen més opac el planteja el topònim es camp Jeu que s'ha documentat pròpiament com a *camp Jueu* a partir de 1650. Existeixen indicis que permetrien establir hipòtesis sobre la seva procedència, especialment en relació a alguns noms i malnoms de filiació judaica (Rabí, Maimó, Abraham, etc.), però sense tenir-ne evidències explícites.

Tota la zona de Son Lluc, Son Joanico i es camp Jeu era objecte d'un intens procés de parcel·lació des de la segona meitat del segle XVII i durant el segle XVIII, probablement reforçat per la proximitat del casc urbà que s'ha estès damunt aquestes terres. La fragmentació de la propietat i la presència sistemàtica del llinatge Gelabert esdevenen una dificultat afegida

per poder establir una seqüència històrica de la nissaga dels Gelabert i fer-ne una correcta reconstrucció territorial.

Finalment, un aspecte que s'ha pogut contrastar documentalment és l'origen i l'evolució del nucli dels Molins. Els tres molins de vent originaris que defineixen la fesomia i el nom d'aquest indret estan lligats a la família Picornell que amb el temps donava lloc a tres branques identificades amb el malnom corresponent: Beato, Barbetjat i Mino.

BIBLIOGRAFIA

- BOSCH PAYERAS, Tomàs; RAMIS PUIG-GROS, Andreu (1999) «Molins de vent fari-ners a Llorito. El molí de Paixarí» a *3 Jornades d'Estudis Locals. Mancomunitat Pla de Mallorca. Lloret de Vistalegre, 27-28 Març 1998*. Mallorca: Mancomunitat Pla de Mallorca - Di7 Edició. Pàg. 129-140.
- GINARD BUJOSA, Antoni; RAMIS PUIG-GROS, Andreu (2007) «El patrimoni immoble del convent de Llorito» a *De la terra al cel. Patrimoni eclesiàstic a Llorito*. Mallorca: El Gall Ed. Pàg. 15-170.
- GINARD BUJOSA, Antoni; RAMIS PUIG-GROS, Andreu (2007) «Poder local i conflicte municipal. El cas de la Junta Administrativa de la Comuna de Llorito (1918-1925)» a *De la terra al cel. Patrimoni eclesiàstic a Llorito*. Mallorca: El Gall Ed. Pàg. 297-317.
- Gran Enciclopèdia de Mallorca* (1989-1998) Mallorca: Promomallorca Ed.
- MOREU-REY, Enric (1982) *Els nostres noms de lloc*. Mallorca: Ed. Moll (Els treballs i els dies; 22).
- MUNAR OLIVER, Gaspar (1975) *Història de Lloret de Vista Alegre i del seu convent*. Palma: Moll.
- RAMIS PUIG-GROS, Andreu (1997) *Malnoms a Llorito. Segles XIV-XX. Àlies. Estratègies de nominació comunitària*. Palma: Di7 Edició.
- RAMIS PUIG-GROS, Andreu (1999) «Toponímia lloritana del segle XVII» a *III Jornades d'Estudis Locals. Mancomunitat del Pla de Mallorca. Lloret de Vistalegre, 27-28 de març de 1998*. Mancomunitat Pla de Mallorca; Di7 Edició. Pàg. 97-108.
- ROSSELLÓ VAQUER, Ramon (2002) *Noticiari de Llorito. Segles XIII-XX*. Mallorca: Ajuntament de Lloret de Vistalegre.